

เทศน์เช้า วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราเกิดเป็นคน เราต้องการความร่มเย็นเป็นสุข ถ้ามีความร่มเย็นเป็นสุข เรามีศาสนาเป็นที่พึ่ง ศาสนานะ เวลาคนมีความขัดแย้งกัน มาบวชเป็นพระเขาให้อภัย เขาให้อภัยเพราะว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สังคมเขายอมรับกัน คำว่าสังคมยอมรับนี้เป็นวัฒนธรรมประเพณี แต่ถ้าเราจะเอาศาสนาเป็นที่พึ่ง เห็นไหม เราต้องบังคับตัวเอง

หลวงตาท่านบอกว่า “เวลาเราไม่นับถือศาสนาพุทธ เราก็ไม่ต้องปฏิบัติตาม แต่ถ้าเราปฏิบัติตนว่าเรานับถือศาสนาพุทธ เราก็ต้องปฏิบัติตาม”

คำว่าปฏิบัติตาม เห็นไหม มันก็ต้องปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าปฏิบัติตามมันบังคับ ถ้ามีการบังคับตัวเอง การบังคับเหมือนกับนักมวย นักมวย นักกีฬาเขาบังคับตัวเอง ดูแลตัวเองเพื่อความมั่นคงของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราดูแลจิตใจของเรา เห็นไหม เราบังคับจิตใจของเรา ก็เพื่อให้จิตใจของเราอยู่ในร่องในรอย คำว่าอยู่ในร่องในรอย ถ้าจิตใจอยู่ในร่องในรอย จิตใจมันจะมีหลักมีเกณฑ์ของมัน แต่จิตใจเวลาปล่อยมันเร่รอนไปตามธรรมชาติของมัน มันไม่มีกำลังนะ เหมือนนักกีฬารวดการฝึกฝน นักกีฬานะเวลาขาดการฝึกฝน เขาลงไปแข่งขันเขามีแต่แพ้กับแพ้นะ อย่างมากก็อาศัยความชำนาญของตัวเท่านั้น นี่จิตก็เหมือนกัน จิตเวียนตายเวียนเกิดขึ้นมา ธรรมชาติของมันมันเป็นแบบนี้

ฉะนั้น เรานับถือศาสนาเราต้องบังคับ เขาบอกว่าเวลานับถือศาสนาพุทธ นี่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ทำอะไรผิดพลาดไปหมด ทำอะไรผิดพลาดไปหมด คำว่าผิดพลาดนะ ความดีที่ติดมาแล้วยังมีอยู่ เด็ก.. เด็กถ้ามันแก่พึ่งพ่อแม่ มันเชื่อพึ่งพ่อแม่มันก็เป็นเด็กดีแล้วแหละ เด็กดี เห็นไหม เด็กดีแต่มันยังไม่เป็นผู้ใหญ่ที่ดีไง ถ้าเป็นผู้ใหญ่ที่ดี โตขึ้นมาแล้วเขาต้องเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เขาต้องมีความรับผิดชอบของเขา โตมาเป็นผู้ใหญ่ เป็นต่างๆ ความดีมันมีมากขึ้นไปอยู่ ไซ้ บอกทำนู่นก็ผิด ทำนี่ก็ผิด เวลาผิดเอาอะไรมาโต้แย้งว่าผิดละ?

ผิดเพราะว่าเขาเข้าใจกันว่าผิด แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เห็นใหม่ เราจะรู้ของเราเอง จะผิดจะถูกเราจะแก้ไขของเราละ คุณดูแมลงวันนะ แมลงวันไปตอมสิ่งใด เขาไม่ต้องการทั้งนั้นแหละ เขามีแต่จับไล่ แล้วเขาพยายามจับเอาไปปล่อย เอาไปทำลาย แต่เวลาแมลงผึ้งล่ะ? ถ้าแมลงผึ้งนะ เขาเห็นสิ่งที่ไหนนะมันมีรังผึ้ง ถ้ารังผึ้งมันมีน้ำหวาน มีน้ำผึ้ง เขาต้องการปรารถนา ผึ้งเวลามันตอมจับนะ เพราะมันหิวแห่งรังของมัน แต่เวลาคนต้องการน้ำหวานของมัน เขาก็เอารังผึ้ง เราจะเป็นอะไรล่ะ? เราจะเป็นแมลงวันหรือเราจะเป็นแมลงผึ้ง

ถ้าเราเป็นแมลงวัน เห็นใหม่ คุณสังขมเขารังเกียจเพราะมันให้แต่เชื้อโรค ให้แต่ความสกปรกเขา แต่รังผึ้งเขาเอาราคาญ เวลาบินไปตอมใครก็ราคาญ แต่รังผึ้งถ้าจับรังของมันนะ มันจะมีน้ำผึ้ง แรงงานของมันจะเป็นประโยชน์ขึ้นมาไง ถ้าแรงงาน เห็นใหม่ นี่การบังคับตน บังคับตนให้เป็นสิ่งใด? ถ้าเรามีสติปัญญา เราบังคับตนให้ทำคุณงามความดี คุณแมลงผึ้งนะมันเที่ยวบินไปตามเกสรดอกไม้ ไปเก็บเกสรมา เก็บเล็กผสมน้อย แล้วเอามาใส่รังของมัน มันมีน้ำหวานของมัน มันเก็บเล็กผสมน้อย

นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตของเรา ถ้าเรารู้จักรักษา รู้จักดูแลตัวของเรา เก็บเล็กผสมน้อย ถ้าเก็บเล็กผสมน้อยมันจะยั่งยืนของมัน ทีนี้เก็บเล็กผสมน้อย เราเห็นว่าเราอยากได้วัตถุเป็นชิ้นเป็นอัน เก็บเล็กผสมน้อยเราคิดว่ามันเป็นของเล็กน้อย ของเล็กน้อยมันจะทำให้คนเข้มแข็ง ของเล็กน้อยจะทำให้ทุกอย่างมั่นคง คุณใช้เวลาการก่อสร้างขึ้นมา รอยร้าว รอยรั่ว รอยแตก มันทำให้สิ่งก่อสร้างนั้นจะทำให้เสียหายไปทั้งนั้นเลย นี่ของเล็กน้อยนั้นแหละมันทำให้เสียหาย

เรามองว่าเล็กน้อยๆ เล็กน้อยเพราะอะไร? เล็กน้อยเพราะตัดหาความทะยานอยาก กิเลส มันหลอก นี่ก็ไม่ต้องทำ นั่นก็ไม่ต้องทำ ไปทำแต่สิ่งที่ดีๆ เลย นี่ชาตินี้ก็ไม่ต้องปฏิบัติ ไปปฏิบัติเอาบนเทวดา ตายแล้วจะไปปฏิบัติบนพรหม นู่นมันคิดไปนู่น ในปัจจุบันนี้มันไม่รู้เรื่อง แต่ตายไปแล้วมันจะไปปฏิบัติกันนะ พวกนี้ตายแล้วจะเป็นพระอรหันต์ แต่ในปัจจุบันนี้ขอทำงานก่อน ขอทุกข์ขอยากก่อน นี่มันผัดวันประกันพรุ่งไปเรื่อย เห็นใหม่ ของเล็กน้อย

ถ้าของเล็กน้อย เราดูแลของเล็กน้อย เราว่าของเล็กน้อย ถ้าเราเก็บเล็กผสมน้อย คุณดูผึ้งมันเก็บเล็กผสมน้อยของมัน คุณน้ำหวานของมันมหาศาลนะ แล้วเกสรดอกไม้มันขนาดไหน? มันเก็บมาแต่เล็กแต่น้อย มันเพิ่มพูนของมันขึ้นมาได้ เราจะทำคุณงามความดีของเรา แล้วคุณงามความดีอย่างนี้มันเป็นความดีแบบทิ้งหว่านด้วย ความดีแบบทิ้งหว่าน หมายถึงเราทำความดีแล้ว

เรารื่นริงอาจหาญ เพราะเรารู้ว่าเราทำคุณงามความดีของเรา ใครจะติฉินนินทานั้นเรื่องของโลกนะ นี่แมลงผึ้ง แมลงวัน มีแต่คนเห็นมันเป็นแมลง มันเป็นตัวไม่ชอบใจก็ติมัน มันไม่รู้เรื่อง

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดเป็นคน โลกธรรม ๘ ติฉินนินทามีอยู่ไปทั่ว เวลาติฉินนินทามันเป็นเรื่องสนุกปาก แต่เวลาชื่นชม เวลาที่เป็นคนดีทำได้ยาก แล้วสิ่งนี้เป็นโลกธรรม เวลาลมพัดลมพม้นพัดมา มันพัดมาเราสั่นไหวไปหมดเลย แล้วเวลาเราไปอยู่เผชิญกับโลก เห็นใหม่ ถ้าเราไม่มีศีล ไม่มีคุณปกติ เราไม่ได้ปฏิบัติของเราด้วยความเข้มแข็ง เราทนแรงเสียดสีอย่างนั้นได้ไหม?

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาะ แรงเสียดสีจากโลกธรรม เข็ญเลย เข็ญเข้ามา เพราะอะไร? เพราะเราทำของเราจริง เราไม่หวั่นไหวไปกับเขา ไม่หวั่นไหวเพราะอะไรล่ะ? เพราะเราไม่ได้ทำแบบนั้น เราไม่ได้ทำแบบที่เขาติฉินนินทานั้น ความที่เขาติฉินนินทานั้นเพราะปัญญาของเขา คนปัญญามันค้อยนะ

นี่ในพระไตรปิฎกก็มี ฉะนั้น หลวงตาท่านพูดบ่อย เวลาท่านพูดนะ “คนโง่มากหรือคนฉลาดมาก?” คนโง่มากนะ มันฟังอะไรมันก็เชื่อ แล้วมันก็พูดต่อๆ กันไป เพราะมันเชื่อใจมันถึงเสียหาย ชีวิตเขามันถึงลุ่มๆ ดอนๆ อย่างนั้นไง แต่คนที่มปัญญาเขาแยกแยะนะ สิ่งนั้นมันจริงหรือไม่จริง มันจะเป็นอย่างนั้นเป็นไปได้จริงหรือ? ถ้ามันเป็นจริงทำไมมันเป็นแบบนี้?

นี่ถ้ามีเหตุมีผลนะเราแยกแยะของเราได้ เราแยกแยะเพราะอะไรล่ะ? เพราะเรามีปัญญาของเรา เรามีจุดยืนของเรา แล้วพอเรามีปัญญาของเรา นี่เวลาหัวใจของเรานะมันโยก มันคลอน มันสั่น มันไหว แล้วการทำงานของเรามันผิดพลาดไปหมด แต่ถ้าหัวใจของเรามั่นคง การทำงานนั้นมันจะผิดพลาดน้อยลง แต่เวลาเรื่องของหน้าที่การงาน นี่หน้าที่การงาน อำนาจวาสนาของคนอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าอำนาจวาสนาของคนนะ ทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ ถ้าเราประสบความสำเร็จเรามีกำลังใจของเรา เรามีสติปัญญาของเรา

นี่เราทำแบบนี้ สิ่งที่มีคุณค่านะ ใจ แก้ว แหวน เงิน ทองมีคุณค่า เราเกิดมาเหมือนเป็นยามมาเฝ้าทรัพย์สมบัติของเขา เกิดมาบนโลก สมบัติของโลก แล้วเราก็กู้ชีวิตเป็นยาม ๘๐ ปี ๑๐๐ ปี แล้วก็ตายไป แล้วสมบัติก็ทิ้งไว้ให้ เกิดมาเป็นยามเฝ้าให้เขา ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา ใจ หน้าที่การงานของเรา เราก็หาของเรา แต่ถ้าสิ่งที่มีคุณค่า เห็นใหม่ ความรู้สึกอันนี้ ถ้าเรารักษาความรู้สึกอันนี้ได้ สิ่งใดที่หาขึ้นมามันเป็นประโยชน์ทั้งนั้นแหละ

ถ้าจิตใจมีค่านะ แก้ว แหวน เงิน ทองทุกอย่างก็มีค่า จะมีมากมีน้อยก็มีค่า มีค่าเพราะมัน สะอาดบริสุทธิ์ มันสุจริต แต่ถ้าจิตใจเราสั้นไหวขึ้นมา จิตใจเราไม่มั่นคงขึ้นมา มันจะมีมากมี น้อยขนาดไหน มีมากก็ยิ่งเป็นทุกข์มากนะ เราจะรักษาอย่างไร? เราจะเก็บถนอมรักษาอย่างไร? นี่ถ้าเราพลอนะ เขาปล้น เขาจี้หมดแล้ว นี่ไง แต่ถ้าเรารักษาของเราล่ะ? ถ้าเรารักษาของเรา เรา ดูแลของเราล่ะ?

ถ้าเราดูแลของเรา เห็นไหม ถ้าเราสะอาดบริสุทธิ์ของเรา ถ้ามันจะขาดตกบกพร่อง อันนี้ มันก็อยู่ที่เวรกรรมแล้ว เราดูแลของเราอย่างเต็มที่นะ ถ้าดูแลของเราเต็มที่ขึ้นมา เป็นประโยชน์ ของเรา นี่ประโยชน์ เห็นไหม ประโยชน์ทรัพย์สินสมบัติ แต่ถ้าเวลาจิตใจล่ะ? จิตใจต้องรักษามัน สิ่งที่มีมันเป็นทิพย์ ความรู้สึกนี่มันจะเก็บไว้ไหน? ความรู้สึกนึกคิด ความทุกข์ความยากมันอยู่ที่ ไหน? มันอยู่กลางหัวอก ไปไหนมันก็ไปด้วย นอนมันก็นอนด้วย ลุกก็ลุกด้วย ไม่มีใครลัก ไม่มี ใครมาลักชิง ไม่มีใครมาลักของเราไปได้

ถ้าเราดูแล นี่สิ่งที่มีค่าไง ถ้าเรามีสติปัญญา เราเห็นว่าความรู้สึกของเรามีค่า ถ้าหัวใจมันมี ค่า เห็นไหม ทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างมันมีค่าไปหมดเลย มันเป็นประโยชน์ไปทั้งนั้นแหละ แต่ถ้า หัวใจเราสั้นไหว สิ่งนั้นหามาเราก็เป็นยามเฝ้ามัน ดูแลรักษามัน รักษามันนะ เราใช้สอยเพื่อ ประโยชน์นั้น แล้วเก็บรักษาไว้ ถ้าเป็นประโยชน์เราก็ใช้ของเราไป ใช้ของเราไป

สิ่งนี้มีเอาไว้ใช้ แต่หัวใจล่ะ? สติปัญญาของเราล่ะ? เราเก็บถนอมรักษาขึ้นมาให้จิตใจเรา มั่นคงแข็งแรง สิ่งนี้มีคุณค่า แล้วถ้ามีคุณค่านะ เราจะมีปัญญาของเรา เราพิจารณาของเรานะมัน จะมีคุณค่ามาก ดีเป็นราคาไม่ได้นะ สมบัติ ปัญญาดีเป็นราคาไม่ได้ คุณค่าบ้านใดลูกเขาก็มี ปฏิภาณไหวพริบ มีความฉลาดของเขา เขาสร้างของเขาจากที่ว่ามีสิ่งใด เลื้อยผืน หมอนใบ สร้างขึ้นมาจนมั่นคงแข็งแรงขึ้นมา จนเป็นตระกูลที่มั่นคง คนที่ไม่มีปัญญาของเขา ตระกูลที่ มั่นคงเขายังรักษาของเขาไม่ได้เลย

นี่ไงมันมีค่าตรงนี้ มันมีค่า ถ้าเรามีสติ มีปัญญามันมีค่า ถ้ามีค่า ความรู้สึกเราก็มีค่า ถ้ามีค่า เห็นไหม เรารักษาของเรา เราไม่ใช่เกิดมาเป็นยามเฝ้าโลก เกิดมาเป็นยามเฝ้าโลก แล้วถึงเวลา ก็ไปนะ ก็ทิ้งไว้แหละ สมบัติก็ทิ้งไว้แหละ แต่ถ้าเราสร้างของเรา นี่มันอยู่กับเรา ถ้าไปก็ไป ด้วยกัน สิ่งที่เป็นทิพย์ บุญกุศลไปกับเรา ถ้าภาวนานะถ้าเป็นอนุปปิยธรรม มันเป็นโศดาบัน เป็น สกิทากา เป็นอนาคามันก็ไปกับเรา เพราะมันอยู่ที่ใจ

เวลาอริยทรัพย์มันอยู่ที่ใจนะ มันไม่ได้อยู่ที่วัตถุ แม้แต่ร่างกายก็ไม่ได้ เวลาร่างกาย สุข ปาติเสสนิพพาน สิ่งนี้เป็นภาระ เป็นหน้าที่ เป็นสิ่งที่มีชีวิตดำรงในร่างกายนี้เท่านั้น ถ้ามีชีวิตนี้ อยู่ มีไออุ่น มีไออุ่น มีพลังงาน พลังงานนี้มันก็หล่อเลี้ยง ทำให้เซลล์ต่างๆ ไม่น่า ไม่เสีย แต่ถ้า พลังงานไออุ่นนี้เคลื่อนออกจากกายนี้ไป รับประกันได้น่าเสียหมด อยู่ไม่ได้หรือ ร่างกายนี้ น่า เสียหมด แล้วเราดอมรักษาไว้เพื่ออะไร? เราดอมรักษาไว้ หายใจเข้า หายใจออกไม่ทิ้งเปล่าๆ หายใจเข้าก็มีสติ หายใจออกก็มีสติ

นี่ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา เห็นไหม มันจะมีคุณค่าขึ้นมา มีคุณค่าขึ้นมาที่ไหน? ถ้าเรา หายใจเข้า หายใจออกด้วยความปลอดโปร่งเราจะมีความสุขของเรา ถ้าเราหายใจด้วยความติดขัด คนเป็นหวัด คนเป็นโรคภัยไข้เจ็บ หายใจแทบไม่ได้ ต้องใช้ออกซิเจน แค່หายใจเข้า หายใจออก เวลาหายใจได้กับหายใจไม่ได้เราก็เปรียบเทียบได้แล้ว ว่านี่ถ้าหายใจได้มันร่างกายแข็งแรง ปลอดโปร่ง หายใจเต็มปอด เต็มที่ มีความรู้สึก หายใจมันเหนื่อย หายใจมันขาดๆ เกินๆ เห็น ไหม มันแตกต่างกัน ถ้าเรามีสติ มีปัญญา นี่สิ่งนี้มีคุณค่า แล้วเราก็คิดมา เราก็คิดมาเพื่อฝึกฝน

เราก็คิดมาเป็นชาวพุทธนะ ก็คิดมาเป็นชาวพุทธ พบพุทธศาสนา เทวดาเขาต้องการสิ่งนี้ มาก คนที่เป็นเทวดาเขามีปัญญา เวลาเทวดาเขาจะตาย นี้อยู่ในพระไตรปิฎก เวลาเทวดาเขาจะ ตาย แสงเขาเริ่มอ่อนลง เหมือนเรากคนชรา เห็นไหม ผมขาว หน้งเหี่ยวย่น เวลาเทวดาจะตายนะ สิ่งที่เขาเป็นแสงเปล่งปลั่งของเขา แสงเขาเริ่มจางลงๆ เขารู้ว่าเขาจะหมดอายุ

นี่เทวดาที่เขามาเยี่ยมกันบอกว่า “ถ้าหมดอายุไป ขอให้ได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ แล้วขอให้ พบพุทธศาสนา ได้สร้างบุญกุศลขึ้นมาเป็นเทวดาอย่างเดิม” เห็นไหม เพราะสถานะเทวดาของ เขา เขาว่าเขาสูงสุด นี้นคนที่อยู่สถานะไหน เขาว่าของเขาดีที่สุดใน เราไม่มีเงินเราก็ว่าเงินเราดีที่สุดใน ใคร มีอะไรก็ว่าของคนนั้นดีที่สุดใน แต่ของที่ดีกว่านี้ยังมี แต่เราไม่เคยเห็น ไม่เคยพบ

ฉะนั้น เราก็คิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาอย่างที่เทวดาเขาอวยพรกัน แต่พุทธศาสนา พุทธ ศาสนาสอนมากกว่านั้น พุทธศาสนาสอนถึงไม่ต้องเกิด ไม่ต้องตาย ไม่ต้องเกิดเป็นเทวดาอีก ไม่ ต้องเกิดเป็นเทวดาแล้วตายมา ไปเกิดเป็นพรหมแล้วตายมา ไปเกิดแล้วก็ตายไปๆ นี้อัจฉริยะ ใจ ผลของวิญญูะ ผลของการเวียนตายเวียนเกิด

อ้าว! ตายเกิดไม่มี ตายแล้วสูญ อ้าว! ตายแล้วสูญ ทุกข์ก็ต้องให้มันสูญไปสิ นี่เราเลือกเอา สิ่งที่ดีๆ ทั้งนั้น สิ่งที่ไม่ดีเราก็คิดทิ้งไป ถ้ามันตายแล้วสูญมันไม่มีอะไรที่เป็นเวรเป็นกรรม ก็

สลัดมันทิ้งเลย ทุกข์ก็ไม่เอา ความขัดข้องหมองใจก็สลัดทิ้งมันไป เอาแต่ความดีๆ เอาแต่ความสุข เป็นใหม่ล่ะ? มันก็ไม่เป็น

อยากสลัดจะตาย อยากจะไม่ให้มีในหัวใจ ทำไม่ได้ ไม่ได้เพราะอะไรล่ะ? ไม่ได้เพราะมันมีวิชา มียางเหนียว มีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ถ้ามันมีจริงขึ้นมาเราก็พิสูจน์ได้ เราเป็นนักวิทยาศาสตร์เราอยากพิสูจน์ อยากพิสูจน์เราก็มาประพฤติปฏิบัติของเรา แล้วปฏิบัติทำไมมันทุกข์มันยากขนาดนี้?

ปฏิบัติ เห็นใหม่ งานรื้อภพหรือชาติ งานทำมาหากินเราก็ยังทุกข์ยากขนาดนี้ แค่นอมรักษาเงินทองก็ทุกข์ยากขนาดนี้ แล้วนี่รักษาใจนะ แล้วจะรื้อภพหรือชาตินะ เวลาจะชำระมารเวลามาร พญามารมันมีเล่ห์กล มันมีการล่อลวง แล้วมันอาศัยหัวใจของเราเป็นที่พัก มันอาศัยสิ่งนี้เป็นประโยชน์กับมัน แล้วเราจะแย้งชิงกับมัน แย่งชิงกับมันนะ เพราะอะไร? เพราะมันอาศัยอยู่บนหัวใจแล้วให้เรามาเกิดอยู่ที่นี่ แล้วเราสร้างขึ้นมา

เหมือนแขกมาเยือน เหมือนคนที่จะเข้าบ้าน นี่กิเลสมันอยู่ในบ้าน แต่เราต้องสร้างธรรมวินัยขึ้นมามันอยู่นอกบ้าน แล้วจะเข้าบ้านมามันก็โดนต่อต้าน พอโดนต่อต้านเราก็ทุกข์อยู่ที่นี่ปฏิบัติล้มลุกคลุกคลาน ทำได้ ทำไม่ได้ ทำได้หรือทำไม่ได้ เห็นใหม่ มันงานรื้อภพหรือชาตินะ งานรื้อภพหรือชาติ คุณิเขาทำมาหากินเขาต้องหาลูกค้าของเขา เขาต้องทำธุรกิจของเขา แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมาเนี่ยเรานั่งเฉยๆ แต่ความคิดนี้มันแปรปรวนมาก ความคิดนี้มันต่อต้านมาก

ถ้าเราทำความสงบของใจขึ้นมา เห็นใหม่ เวลาปัญญาขึ้นมามันต่อสู้กันระหว่างกิเลสกับธรรม กิเลสคือความพอใจที่มันคาดมันหมาย หมายมรรคหมายผล แต่เวลาเป็นธรรมจริงๆ ขึ้นมา มันใช้มรรคญาณที่มันรวมตัวกัน ที่มันมรรคสามัคคี มันต้องใช้ปัญญาต่อต้านขัดแย้ง จัดแย้งกันเพื่อหาเหตุผลในท่ามกลางหัวใจของเรา ถ้าใครภาวนาเป็นนะ เวลางานมันหมุนขึ้นมา งานในหัวใจ งานรื้อภพหรือชาตินี้มหาศาล แล้วมันทำไม่รู้จักรบจักรสิ้น มันต่อสู้กันกลางหัวใจ

แล้วเราภาวนานะ เห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์เราท่านอดนอนผ่อนอาหารเพราะอะไร? เพราะท่านมีผลใจ ยิ่งทำยิ่งสนุก ยิ่งทำ เพราะเหมือนเศรษฐี มันจะได้เงินได้ทอง มันจะคว่ำเอาๆ ใครไม่ยอมได้ มรรคผลจะคว่ำเอาๆ โอ้โฮ! มันทำได้นะ มันให้กำลังใจขึ้นมา แล้วมันต่อสู้ มันกระทำของมันขึ้นมา นั่นไงทำอย่างนี้เขาถึงว่าความเพียร ความเพียรกล้าๆ ต้องรู้ไว้ๆ ถ้าความ

เพียรกล้า แต่ที่นี้ความเพียรของเรานั้นไม่กล้า ความเพียรของเรา โคนกิเลสครอบงำ แล้วมันถึงได้ ล้มลุกคลุกคลาน

นี่เวลาเราหายใจเข้า หายใจออกเรารู้ว่าเราได้ออกซิเจนขึ้นมา ให้ร่างกายมันฟอกโลหิต ฟอกต่างๆ แต่ถ้าเราพุทโธ พุทโธ มันก็เหมือนหายใจเอาออกซิเจนเข้าร่างกาย มันเหมือนกัน แต่เรายังไม่เห็นคุณค่าของมันไง เราไม่เห็นคุณค่าของมัน เราทำแล้วยังไม่ได้ผลขึ้นมา เรายังไม่รู้ว่า อะไรเป็นคุณค่า อะไรเป็นความจริง ถ้าเราเห็นคุณค่าขึ้นมาละ สาธุ เกิดมาเป็นชาวพุทธ พบ พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนให้เราทำคุณงามความดี ทำจรรยาพร้อชาติ ทำจรรยาตัวเอง ทำจรรยาเอาตัวเรารอดได้ นี่มีคุณค่ามาก

นี่เราพึงธรรมเพื่อประโยชน์กับเรานะ จะเป็นแมลงผึ้งหรือเป็นแมลงวัน แมลงวันมันทำ สิ่งที่รังเกียจให้สังคม แมลงผึ้งมันเอาสิ่งที่ว่าเขาต้องการ เราจะเป็นอย่างไร? เราจะขยันหมั่นเพียร อดทนอย่างไรเพื่อตัวของเรา เอวัง